

Bevezetés

Harrison White strukturális szociológiája

A társadalmi kapcsolatháló elemzés (TKE) egyik „alapító atyjának” tekintett Harrison C. White¹ elméleti meglátásait összefoglaló művének, az *Identitás és Kontroll*nak első kiadását nagy várakozás előzte meg a kilencvenes évek elején. Sokan, Andrew Abbott szavaival élve, a társadalmi jelenségek egyfajta szuperháló-modellbe való egyesítését várták (Abbott 1994), azonban a tudós közönségnek több szempontból is csatlakoznia kellett. Egyrészt az elméleti munka jóval túllépett a TKE keretein. A TKE máig is inkább módszertannak tekinthető kutatási paradigma, ami a jól modellezhető társadalmi viszonyrendszerek kvantitatív vizsgálatával foglalkozik a társadalmi jelenségek legkülönbözőbb szintjein és területein (Wasserman és Faust 1994). Azonban White ehhez képest nem módszertani továbbgondolással jelentkezett, és nem is a hálózat mint metafora vagy elméleti koncepció általánosításával. Tehát bizonyos értelemben „saját piacán” a TKE-n belül joggal számíthatott rá, hogy kevésbé érdeklődnek munkája iránt. Másrészt elméleti okfejtése egy szinte teljesen új fogalmi készlet kidolgozásával járt együtt, ami a „szociológiai tradícióhoz” sem volt igazán köthető, inkább a fizikai és kémiai tankönyvek világához állt közelebb, sőt kezdetben nem is igazán törekedett az előbbivel való párbeszédre. Mindezek, és a nagyon puritán, valamint inkább állításokat, és kevés önreflexiót tartalmazó szöveg nagyon megerőltetővé tette a befogadást. Ennek eredményeképpen elmondhatjuk, hogy az első kiadás kevésbé tekinthető sikeresnek, talán nem kapta meg azt a figyelmet, ami kijárt volna neki.

Az előbb említett sajtóságok jobban érthetővé válnak, illetve a befogadást is segíti, ha röviden áttekintjük White életrajzát. White „csodagyerekként” tizenévesen kezdte el fizikatanulmányait az elitintézménynek számító Massachusetts Institute of Technology az ötvenes években, ahol PhD-fokozatot is szerzett fizikából. Ezek után kezdett el szociológiával foglalkozni, amiből szintén doktorált a Princetonon, azonban formális képzésben valójában nem részesült (lásd a vele készült interjút a kötetben). Később diákjainak gyakran hangzott a jótanácsként, hogy az írás és saját ötletek kidolgozása érdekében lehetőleg kevesebb hangsúlyt helyezzenek az olvasásra, mint amit elvárnak tőlük szociológus hallgatóként. Fi-

---

¹ Lásd Scott (2000) és Freeman (2004) áttekintéseit a paradigma történetéről.

atalon kerül ezután a Harvard Társadalmi Kapcsolatok Tanszékére, amelynek alapító-vezetője akkoriban Parsons volt. A tanszéken azért volt rá szükség, mert kellett valaki, aki az akkoriban kibontakozó survey-alapú társadalomkutatás statisztikai módszertanához ért, és ő mint fizikus rendelkezett a szükséges matematikai képzettséggel és képességekkel. Azonban kutatói munkája sem a parsonsi, sem a survey vonulathoz nem kapcsolódott, sőt gyakran Parsons és a kérdőíves kutatások nyílt kritikája jellemezte. Már akkoriban is a társadalmi kapcsolatok, az intézményi viszonyrendszerek foglalkoztatták.² Ebben az időszakban került publikálásra az *An Anatomy of Kinship* (A rokonság anatómiája; White 1963) és a *Canvases and Careers* (Vásznak és karriernek) című munkái, az utóbbi első feleségével Cynthia White társszerzőségben (1965). Valamint ebben a harvardi időszakban formálódott körülötte egy PhD-hallgatókból álló kör, amelynek tagjaira nagy hatással voltak gondolatai, és akik először hoztak létre egy olyan tehetetlenségi nyomatékot, ami az Egyesült Államok szociológiai intézményrendszerében biztosította a TKE kontinuitását, ahogy azt Linton Freeman (2004) nagyszerű tudománytörténeti elemzése bizonyítja.

White gyökereit tekintve tehát természettudós, elméleti fejtegetései mögött nagyon gyakran explicite fizikai vagy kémiai modellek állnak, a társadalomtudományos háttér kevésbé hangsúlyos. E mellett jellemzi egyfajta intellektuális individualizmus, néha konfrontatív megnyilvánulásokkal együtt, ami sokszor az elméleti *status quo* ellen irányul. Ennek lehet eredménye a nehezen érthető írásmód és gondolatok, de egyben az életmű egyedisége és sajátos értéke is.

White első széles körben ismertté vált koncepcióját, a strukturális ekvivalenciát és a hozzá kapcsolódó blokkmodellezést tanítványaival, Scott Boormannal és Ronald Breigerrel együtt publikálta ebben az időben (White és Breiger 1976). A tanulmány több helyen hangsúlyozza hitvallását, miszerint a társadalmi jelenségek magyarázatának a cselekvők társadalmi struktúrában elfoglalt pozícióját kell elsősorban tekintetbe vennie, nem pedig azok attribútumait, vagy az általuk elsajátított normákat, mivel az utóbbiak mindig az előbbi következményei. A strukturális ekvivalencia esetében ez a kritérium nagyon markánsan jelenik meg, mivel e gráfelméleti koncepcióra egy olyan szerepelméletet alapoztak, ami semmilyen előzetes kategoriális adatot nem igényel a cselekvőkre vonatkozóan. Ez a hozzáállás, ami elsősorban főáramú surveykutatásokkal, a parsonsi szociológiával, vagy az általuk kulturálisnak nevezett beidegződésekkel szemben fogalmazódott meg, azután a TKE területén működő pionírok közös védjegyévé vált, és a gráfelméleti módszertani alap mellett, mondhatnánk a közös elmélet pótlékeként egyfajta ideológiai platformot nyújtott a számukra. Az iskolateremtő szerep a módszertani újítások közös kidolgozásán és az eszmei alapok megteremtésén túl konkrét hálózati pozíciójában is megnyilvánul, hiszen a mostani tekintélyes szerzők és kutatók garmadája került ki White szárnyai alól – a harvardi iskolából – hogy csak néhány nevet említsük: Ronald Breiger, Kathleen Carley, Mark Granovetter és Barry Wellman (Scott 2000).

Munkásságának másik, szintén sokat hivatkozott vonulata a termelői piacok újszerű megközelítése, melyet a *Markets from Networks* (2002) című kötetben foglalt össze. Ezzel kapcsolatban a jelen válogatás is közöl egy írást *Megismerés a társadalmi konstrukciókon keresztül* címmel. Piacelméletének alapötlete, hogy a termelők egymás forgalmát figyelve

---

² Az ebből az időszakból származó órai anyagok egy része publikálásra került a *Sociologica* online folyóirat 2008/1-es számában (<http://www.sociologica.mulino.it/journal/issue/index/Issue/Journal:ISSUE:4>).

hoznak döntéseket, versenytársaikhoz igazítva viselkedésüket közösen alakítják ki egy piaci szegmens sajátosságait. White álláspontja szerint a klasszikus közgazdaságtan atomizált szereplőkre alapozott megközelítésmódjának nincs kellő megalapozottsága elméletével szemben, ennél fogva piaci modellje egy alternatív gazdaságelmélet csírájának is tekinthető. Más szempontból a piaci interfész egyik fontos koncepciójának, a diszciplínának a prototípusa, mely eredetét tekintve talán a szerepelmélethez köthető. Már a blokkmodellezés kapcsán is említettük, hogy egyik legkorábbi érdeklődési területe a hálózati pozíciók és szerepek, ami egyébként legkorábbi, rokonsági szerkezetekkel kapcsolatos vizsgálódásaihoz kapcsolódik. A diszciplínák is egyfajta szerepek tekinthetők, melyek tulajdonságait nagyban befolyásolja beágyazottságuk, azaz a többi szerephez való viszonyuk (piacok esetében a beszállítók és a vásárlók), valamint a cselekvők összehasonlíthatóságra, egyneműségere való törekvése a diszciplína mentén.³ Ezen túlmenően a diszciplína – ami kétség kívül egyik centrális fogalma az *Identitás és Kontroll*nak – fontos szerepet tölt be az értékek létrejöttében és a státuszhierarchiák kialakulásában, ahogyan az a piacelméletben is tetten érhető, hiszen a versengési profil (a piaci verseny) egyik fő kimenetele az áruk és gyártóik minőségi sorrendjének felállítása. Végül, az *Identitás és Kontroll*t megelőző harmadik kiemelendő eredménye az üresedési láncok (White 1970). Az üresedési láncok egy matematikai mobilitásmodell, amit a szervezetek különféle szintjein megjelenő üresedések hoznak mozgásba.

Ebből az összefoglalásból is látható, hogy White életművét alapvetően nem egy átfogó elmélet kidolgozására való törekvés jellemezte elsősorban, még csak nem is a részben általa útjára indított, mára saját intézményhálózattal rendelkező TKE paradigmájának kidolgozása vezérelte. Sokkal inkább a fentebb jelzett habitus, ami az egyéni kutatói képzelőerőt és a matematikai modellezést állította középpontba egy újszerű megközelítés vagy ötlet alapos kidolgozása érdekében, legyen az a termelő piacok modellje, a blokkmodellezés vagy az üresedési láncok, vagy más egyéb. Ha felfedezhetünk valami metaelméleti alapot munkásságában, az a társadalmi valóság relacionális szemlélete (Emirbayer és Goodwin 1994) és az antiesszencializmus (Fuchs 2005), miszerint a társadalmi valóság folytonos változásban van, amiben csak az interakciós viszonyrendszerek és dinamikáik strukturái tekinthetők állandónak, abban a tekintetben, hogy biztos kiindulópontot jelentenek e valóság *hogyanjai*-nak feltárásában.

A fentebb felsorolt modellek mindegyikének sajátossága, hogy konkrét viszonyrendszereket mintáznak, legyenek azok üresedési láncok, blokkmodellek vagy piaci versenytársak. Egy a gazdaságpszichológiában központi jelentőségű fogalommal élve: a szereplők beágyazottak valamilyen kontextusba, ami meghatározza nézőpontjukat és viselkedésüket. Ha a White-ra ható szerzőket és iskolákat kellene számba vennünk – bár, mint azt fentebb jeleztük, ezek köre meglehetősen szűkös –, akkor talán Friedrich Nadel és Simmel mellett az angolszász interakcionistaikat, Goffmant és Garfinkelt említhetnénk meg, természetesen az a fontos megkötéssel, hogy White nem kizárólag a mikroszintre fókuszál. Azt is mondhatnánk, hogy szélesebb kontextusba helyezi a mikroszintet. Az interakciók léptékeire és szintjeire kidolgozott felfogása nagyon egyedi és sokrétű. Egyrészt az *Identitás és kontroll*-ban többször hangsúlyozza, hogy koncepciói „skálafüggetlenek”, tehát az interakció bármely szintjére alkalmazhatók. Egyszerű példaként adódik az a white-i életműtől függetlenül is

---

³ A szerepek relációs felfogásán dolgozott Frederic S. Nadel (1957) osztrák-brit antropológus, aki White-ra is hatással volt.

bevett eljárás, hogy a kapcsolathálózatok pontjai lehetnek egyének, szervezetek, vagy akár nemzetállamok is. Ehhez hasonlóan a White-féle stílus fogalma az, ami – mint az észleletek és reakciók adott mátrixa – a bourdieu-i habitusfogalomhoz áll közel, jelölhet egy réteghelyzetből adódó habitust vagy egy korstílust. A korstílus már önmagában is léptékfüggetlen, hiszen a különféle művészeti stílusokat, egy a korszakra jellemző habitust és a kortárs társadalom intézményi berendezkedését egyaránt jellemezheti.⁴ Erre a léptékfüggetlenségre az is lehetőséget ad, hogy az ember ugyanúgy képes viszonyulni egyénekhez, mint azok valamiféle aggregátumaihoz vagy más elvont dologhoz, és így ezek is ugyanúgy válhatnak a társadalmi cselekvések kontextusává.

Másrészt White központi feltevése, hogy a társadalmi dinamikák új rétegei jönnek létre a különféle kontextusok átfedésein keresztül, mint például a hálótartományok, vagyis az egy-szerre személyközi/szerepközi viszonyokat és tematizációs keretet adó körök átfedésein keresztül. Tehát az interakciók minden esetben többféle kontextus bevonásával vagy potenciális bevonódásával zajlanak, amit a résztvevőknek közösen kell kreatív módon összeegyeztetni vagy kreatív módon egymás ellen kijátszani. Mint azt White rendszeresen hangsúlyozza, a társadalmi jelenségek sokkal kaotikusabbak annál, mint ahogyan azt a társadalomelméletek sugallják. A *bizonytalanság* tehát, ami a kontextusok átfedéséből adódó széles lehetőség-horizontból fakad, döntő fogalma White fejtegetéseinek. A társadalmi struktúrák nem pusztán ezeknek a horizontoknak a szűkítését jelentik, nem pusztán egy korlátozó feltétel megszületését vagy eleve adottságát. Giddens (1984) felhívta a figyelmet arra, hogy a társadalmi struktúrák azok, amelyek egyúttal lehetővé teszik a cselekvéseket, nem lehet egyoldalúan determinisztikusnak és korlátozónak tekinteni őket. Ezzel White is egyet ért, struktúrafelfogása azonban merőben más. A társadalmi struktúrák előbb már felvillantott bizonytalanságsökentő szerepére használja White a *lecsatlakozás* (decoupling) kifejezést. Ennek egyik példája az, amikor a droszton várakozók az elsőbbséget ahelyett, hogy a különféle érvekre való hivatkozással (pl. szeniorátus, mozgásszervi betegségek, sürgősség) döntenék el, bevezetik az érkezési időhöz kötött sorrendet. Gyakorlatilag az *Identitás és kontroll*ban bevezetett koncepciók ilyen lecsatlakozásokat tesznek lehetővé. Azonban egy ilyen mozgás után sem tűnik el egyszerűen a lehetőségek ezen dimenziója, hanem mindvégig manipulálható marad.

A white-i struktúrafelfogás legsajátságosabb elemei tehát az átfedő kontextusok és az ezzel összefüggő bizonytalanság. A „strukturálista” felfogásokkal – amibe White-ot is be lehetne sorolni – szemben megfogalmazott szokásos kritikákra⁵ pedig ez az álláspont könnyedén tud felelni. Vegyük a cselekvőség szempontjából megfogalmazott kritikát, miszerint White és követői túlságosan determinisztikus struktúrafelfogást dolgoztak ki (legalábbis az *Identitás és Kontrollt* megelőzően). White mindvégig problematizálja a struktúra és cselekvőség viszonyát, lényegében kétféleképpen. Az egyik, amire már fentebb utaltunk, hogy a kontextusok átfedései következtében felmerülő komplexitás, amit a cselekvőknek össze kell hangolnia, nem határolható le „végérvényesen”, hanem mindig becsatornáz bizonytalanságokat, és így folyton változó küzdőteret hoz létre. White több esettanulmányt idéz, amelyeknek témája, hogy milyen módon lehet szilárd társadalmi struktúrákat változásra bírni. A másik téma pedig ennek fordítottja, vagyis hogy hogyan maradhatnak fenn stabil társadalmi struktúrák (mint pl. a patrónus-kliens viszony, vagy a hadsereg mint cselekvési rendszer) a

⁴ Ez a találó példa eredetileg Tardos Róberttől származik.

⁵ Az *Identitás és kontroll* előtti White és körének munkáit ért kritika kapcsán lásd: Cohen (1989).

lecsatlakozások révén, illetve hogy ezek milyen módon lehetnek valamely szereplő cselekvőségének eszközei, talán éppen arra, hogy mások cselekvőségét korlátozzák. A második tipikus kritika a strukturalistáknak titulált elméletekkel szemben, hogy valamiféle kulturális dimenzióval nem tud elszámolni. Ezt a konfliktusos viszonyt a táborok között, mint azt az élettörténeti részben említettük, White és köre is büszkén felvállalta a hetvenes években, talán mint egyfajta identitásteremtő jelvényt. Viszont az *Identitás és kontroll* nagyon sok kulturális jelenséget épít be mondanivalójába azon keresztül, hogy egyrészt foglalkozik tudás-szociológiai problémákkal, a perspektívák beágyazottságával, másrészt hogy részletgazdag történeti tanulmányok elemzését is elvégzi saját elméleti koncepcióinak illusztrálása végett. Az itt felvázolt struktúrafelfogás nagyfokú komplexitást tesz lehetővé, és ez a fajta komplexitásra való érzékenység az talán, ami White előbb említett történet-szociológiai kérdésfeltevések és esettanulmányok iránti szimpátiáját is magyarázza. A John Padgett és kutatócsoportja által végzett firenzei kutatások eredményei (Padgett és Ansell 1993; Padgett és McLean 2006), Theda Skocpol (1992) és Elizabeth White Nelson (2004) a XIX. századi egyesült államokbeli nőiségről szóló munkáin vagy a gyarmatosítás korának világkereskedelmi struktúrái (Erikson és Bearman 2006) – hogy csak néhányat említsünk – mind központi helyet foglalnak el érvelésében.⁶

Az említett nehézségek (a TKE problematikájához kevés a közvetlen kapcsolódás, valamint az ezoterikus nyelvezet) okán a recepció nehézkesen indult. A második kiadás viszont sokat lendített ezen. Ennek három okát lehetne talán megemlíteni, melyek mindegyike visszavezethető arra, hogy White egy szeminárium kertében PhD-hallgatóival és más érdeklődőkkel együtt jelentősen átdolgozta a kötetet. Először is az első kiadáshoz képest a szöveg sokkal explicitebb, több magyarázó passzussal gazdagodott. Másodszor a hangvétel is megváltozott: kevésbé harcias a „kulturalista szemlélettel” szemben, kevésbé hangsúlyozza a matematikai modellezést, ami sok potenciális, éppen a kulturális jelenségekkel foglalkozó érdeklődőt elriaszthatott. Végül, ami talán a legfontosabb, White-ék keresik a párbeszédet a szociológiaelmélettel, és közvetlenül tárgyalják elsősorban a luhmanni és bourdieui párhuzamokat.

Már a második kiadás megjelenése előtt a kétezres években két irányban is megindult az elmélet továbbfejlődése. Egyrészt elindult egy közös transzatlanti elméletalkotó munka. Ebben szerepet játszott, hogy német és francia nyelvterületen is érdeklődve fordultak Harrison White munkásságához, ennek egyik állomásaként meghívták őt a Bielefeldi Egyetemre a luhmanni életmű továbbgondolására. Több szerzőre is inspirálóan hatottak az *Identitás és kontroll* tézisei, aminek következtében közös cikkek és kötetek is születtek (Fuhse és Mützel 2010; Godart és White 2010).

Másrészt empirikus vonalon is történt előrelépés a TKE területén működő vagy az iránt érdeklődő kutatók részéről. Amint azt már többször hangsúlyoztuk, az átjárás az *Identitás és Kontroll*, valamint a TKE között nem magától értetődő, viszont White azon törekvése, hogy számot adjon a tényről, miszerint a társadalmi kötelékek társadalmi konstrukciók abban az értelemben, hogy történetük van és interpretáció tárgyai – mely történetek és értékelések az általános diszkurzív repertoár részei, azzal kölcsönhatásban vannak –, több kutatóra is inspirálóan hatott. Itt ki kell emelni Mische braziliai ifjúsági mozgalmakkal kapcsolatos vizs-

---

⁶ Tegyük hozzá, hogy ezek az elemzések a kötet koncepcióinak értelmezési keretét, egymáshoz való viszonyát is nagyon szélesre nyújtják, ami a kötet koherenciáját és befogadhatóságát is negatívan érinti.

gálódásait (Mische 2007), melyre hatást gyakoroltak White hálótartományokkal kapcsolatos tézisei, s amelyből a társadalmi mozgalmak kutatására vonatkozóan is születtek általános eredmények (Mische 2003). Ronald Breiger, aki maga fontos feladatnak tartja a TKE és a kulturális tanulmányok területeinek párbeszédét szintén csatlakozott a white-i célkitűzésekhez. A gyenge és erős kötések megkülönböztetéssel analóg gyenge és erős kultúra koncepciója a struktúra és kultúra dualitásának feloldására tesz lépéseket, konkrét empirikus vizsgálódásokra ösztönözve (Breiger 2010). Végül megemlítjük Mohr kezdeményezését, aki a strukturális ekvivalenciát alkalmazta az egyesült államokbeli szociálisan veszélyeztetett csoportokkal kapcsolatos századfordulós intézményi reprezentációk vizsgálatára (Mohr 1994). White-tal közösen írt cikkükben elméleti síkon is elemzik az intézmények és a hozzájuk kötődő kognitív struktúrák vagy stílusok viszonyát (Mohr és White 2008).

Empirikus és elméleti szinten is fejlesztésre inspiráló gondolati együttesről beszélhetünk tehát. Az utóbbira jó példa Sik Domonkos jelen számban megjelenő szintetizáló írása. Az előbbire kitűnő lehetőséget nyújt a már elindult folyamat, nevezetesen a szemantikai tartalmak és az interakciós struktúrák ötvözése, és ezzel a TKE hatókörének kiterjesztése. Komoly ösztönző erőt jelent ebben a digitális kommunikáció fejlődése, amely egyre több szemantikai és szimbolikus tartalmú adatot hoz létre. A módszertan és az elemző technikák fejlődésével ez a terület folyamatosan fejlődik. Remélhetőleg White ilyen vonatkozású eredményei továbbra is termékenyítőleg hatnak, és bízunk benne, hogy ezt a folyamatot jelen kiadvány is katalizálja majd.

Hivatkozott irodalom

- Abbott, Andrew (1994): Review of 'Identity and Control. A Structural Theory of Social Action' by Harrison C. White. *Social Forces* 72(3): 895–901.
- Cohen, Ira J. (1989). *Structuration Theory. Anthony Giddens and the Constitution of Social Life*. London: Macmillan; New York: St. Martin's Press.
- Emirbayer, Mustafa és Jeff Goodwin (1997): Network Analysis, Culture, and the Problem of Agency. *American Journal of Sociology* 99(6): 1411–1454.
- Erikson, Emily és Peter S. Bearman (2006). Malfeasance and the Foundations for Global Trade. The Structure of English Trade in the East Indies, 1601–1833. *American Journal of Sociology* 111(1): 195–230.
- Fuchs, Stephan (2005): *Against essentialism. A theory of culture and society*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Fuhse, Jan és Stephan Müttel (szerk.) (2010): *Relationale Soziologie. Zur Kulturellen Wende der Netzwerkforschung*. Heidelberg: Vs Verlag.
- Freeman, Linton C. (2004): *The Development of Social Network Analysis. A Study in the Sociology of Science*. Vancouver, CA: Empirical Press.
- Giddens, Anthony (1984): *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity.
- Godart, Frédéric C. és Harrison C White (2010): Switchings under uncertainty. The coming and becoming of meanings. *Poetics* (38): 567–586. Magyarul (2011): Váltások bizonytalanság közepette. Az értelem felfogása és kialakulása. *Replika* (75): 87–108.
- Mische, Ann (2003): Cross-Talk in Movements. Rethinking the Culture-Network Link. In *Social Movements and Networks. Relational Approaches to Collective Action*. Mario Diani és Doug McAdam (szerk.). Oxford: Oxford University Press, 258–280.

- Mische, Ann (2007): *Partisan Publics. Communication and Contention across Brazilian Youth Activist Networks*. Princeton: Princeton University Press.
- Mohr, John W. és Harrison C. White (2008): How to Model an Institution. *Theory and Society* 37(5): 485–512.
- Mohr, John W. (1994): Soldiers, Mothers, Tramps and Others. Discourse Roles in the 1907 New York City Charity Directory. *Poetics* 22(2–3): 327–357.
- Nadel, Friedrich S. (1987). *The Theory of Social Structure*. London: Cohen and West.
- Nelson, E. White (2004): *Market Sentiments. Middle-Class Market Culture in 19th Century America*. Washington, DC: Smithsonian Books.
- Padgett, John F. és Christopher K. Ansell (1993): Robust Action and the Rise of the Medici, 1400–1434. *American Journal of Sociology* 98(6): 1259–1319.
- Padgett, John F. és Paul D. McLean (2006): Organizational Invention and Elite Transformation. The Birth of Partnership systems in Renaissance Florence. *American Journal of Sociology* 111(5): 1463–1568.
- Schultz, Jennifer és Ronald Breiger (2001) The Strength of Weak Culture. *Poetics* 38(6): 610–624.
- Scott, John P. (2000): *Social Network Analysis. A Handbook* (2. kiadás). London: Sage.
- Skocpol, Theda (1992). *Protecting Soldiers and Mothers. The Political Origins of Social Policy in the United States*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Wasserman, Stanley és Katherine Faust (1994): *Social Network Analysis. Methods and Application*. Cambridge University Press.
- White, Harrison C. (1963): *An Anatomy of Kinship*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- White, Harrison C. (1970): *Chains of Opportunity. System Models of Mobility in Organizations*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- White, Harrison C. (1992): *Identity and Control. A Structural Theory of Social Action*. Princeton: Princeton University Press.
- White, Harrison C. (2002): *Markets from Networks. Socioeconomic Models of Production*. Princeton: Princeton University Press.
- White, Harrison C. (2008): *Identity and Control. How Social Formations Emerge* (2. átdolgozott kiadás). Princeton: Princeton University Press. Magyarul részlet (2012): Identitás és kontroll. 1. fejezet: Az identitások kontrollt keresnek. Harrison White, Anna Mitschele és Frédéric C. Godart. *Replika* (75): 43–63.
- White, Harrison C., Scott A. Boorman és Ronald Breiger (1976): Social structure from multiple networks. I. Blockmodels of roles and positions. *American Journal of Sociology* 81(4): 730–780.
- White, Harrison C. és Cynthia A. White (1965): *Canvases and Careers. Institutional Change in the French Painting World*. New York: Wiley.